

هدف کلی: بیان عوامل ختم نبوت

اهداف جزئی

آشنایی با برخی از ویژگی های دین اسلام از جمله: توجه به نیازهای متغییر و ثابت و وجود قوانین تنظیم کننده تبیین وظیفه پیروان پیامبران گذشته

مجتبی محمودی
دبیر دین و زندگی شهرستان ایذه
سال تحصیلی: ۱۴۰۱ - ۱۴۰۰

به کانال ما در تلگرام بپیوندید
t.me/mahmoudi_izeh: لینک کانال

آخرین پیامبر

درس سوم

پیامبر اکرم(ص) آخرین پیام اور الهی است و بعد از ایشان وحی بر کسی نازل نمی شود

پیام های ایه

نکته خداوند در قرآن کریم، پیامبر اکرم ﷺ را «خاتم النبیین»^۱ معرفی می کند.

وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ^۲ بلکه [او] فرستاده خدا و پایان بخش پیامبران است.

سوال چرا پیامبر اکرم ﷺ در اجتماعات مختلف، خود را به عنوان آخرین پیامبر الهی معرفی می کرد؟ (تا پس از ایشان، کسی ادعای پیامبری نکند، یا اگر ادعا کرد، مردم فریب او را نخورند و بدانند که او پیامبر واقعی نیست.)

در این درس، می خواهیم سؤالات زیر را بررسی کنیم:

چه عواملی سبب شد تا نیازی به آمدن پیامبر جدید نباشد؟

با آمدن آخرین پیامبر، وظیفه کسانی که پیرو پیامبران پیشین بوده اند، چیست؟

۱- «خاتم» در لغت به معنای نگین انگشتری است. نگین علاوه بر زیبایی، در حقیقت مَهر بزرگان نیز محسوب می شد و هرگاه که می خواستند پایان نامه یا سندی را امضا کنند، مَهر را در پایان آن می زدند و نامه را با آن به پایان می رساندند. بدین جهت، رسول خدا که آخرین فرستاده و پایان بخش پیامبران است، «خاتم النبیین» نامیده شده است.

۲- سوره احزاب، آیه ۴۰.

۳- نمونه آن، حدیث منزلت است که در درس های بعد با آن آشنا می شوید.

۱- عوامل ختم نبوت را نام ببرید؟

آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی

حفظ قرآن کریم از تحریف

وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم ص

پویایی و روزآمد بودن دین اسلام

۲- چرا تعیین زمان ختم نبوت با خداست؟

عوامل ختم نبوت

۲ (از آنجا که خداوند پیامبران را می فرستد و اوست که نیاز یا عدم نیاز به پیامبر را در هر زمان تشخیص می دهد، تعیین زمان ختم نبوت نیز با خداست؛ زیرا اوست که دقیقاً می داند عوامل ختم نبوت فراهم شده، یا نه؛ مثلاً یکی از عوامل بی نیازی از آمدن پیامبر جدید، حفظ کتاب آسمانی از تحریف و وجود آن در میان مردم است. اما تشخیص اینکه در چه زمانی مردم به مرحله ای می رسند که می توانند کتاب آسمانی خود را حفظ کنند، در توانایی انسان نیست و فقط خداوند از چنین علمی برخوردار است.)

بنابراین، با توجه به اعلام ختم نبوت در زمان حضرت محمد ﷺ، درمی یابیم که عوامل بی نیازی از پیامبر جدید فراهم بوده است. برخی از این عوامل عبارت اند از: **را توضیح دهید؟**

سوال

از عوامل ختم نبوت **۱- آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی** (پایین بودن سطح درک انسان ها و عدم توانایی آنان در گرفتن برنامه کامل زندگی از عوامل تجدید نبوت ها بود. در عصر نزول قرآن، با اینکه مردم حجاز سطح فرهنگی پایینی داشتند، اما آمادگی فکری و فرهنگی جوامع مختلف به میزانی بود که می توانست کامل ترین برنامه زندگی را دریافت و حفظ کند و به کمک آن، پاسخ نیازهای فردی و اجتماعی خود را به دست آورد. به همین جهت می بینیم که با ورود اسلام به سرزمین های دیگری مانند ایران، عراق، مصر و شام نهضت علمی و فرهنگی بزرگی آغاز شد و دانشمندان و عالمان فراوانی ظهور کردند) در واقع، انسان ها وارد دوره ای شده بودند که می توانستند با تفکر در برنامه ارسال شده از سوی خدا، نیازهای هدایتی خود را در طول زمان های مختلف پاسخ دهند و در هر دوره ای به معارف جدیدتر و عمیق تری دست یابند.

سوال

سوالاتی دیگر: چرا قرآن کریم نیازی به تصحیح ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند؟

را توضیح دهید؟

از عوامل ختم نبوت **۲- حفظ قرآن کریم از تحریف** (با تلاش و کوشش مسلمانان و در پرتو عنایت الهی و با اهتمامی که پیامبر اکرم ﷺ در جمع آوری و حفظ قرآن داشت، این کتاب دچار تحریف نشد و هیچ کلمه ای بر آن افزوده یا از آن کم نگردید. به همین جهت این کتاب نیازی به «تصحیح» ندارد و جاودانه باقی خواهد ماند.)

سوال

را توضیح دهید؟

از عوامل ختم نبوت **۳- وجود امام معصوم پس از پیامبر اکرم ﷺ** (تعیین امام معصوم از طرف خداوند سبب شد که مسئولیت های پیامبر، به جز دریافت وحی ادامه یابد و جامعه کمبودی از جهت رهبری و هدایت نداشته باشد.)

سوال

سوالاتی دیگر: چه دینی می تواند برای همیشه ماندگار باشد؟

از عوامل ختم نبوت **۴- پویایی و روزآمد بودن دین اسلام** (دینی می تواند برای همیشه ماندگار باشد که بتواند به همه سؤالات و نیازهای انسان ها در همه مکان ها و زمان ها پاسخ دهد. دین اسلام ویژگی هایی دارد که

۱- با مسئولیت های پیامبر و امامان در درس های آینده آشنا خواهید شد.

1- دین اسلام ویژگی هایی دارد که می تواند پاسخ گوی نیازهای بشر در دوره های مختلف باشد، آنها را نام ببرید؟

الف- توجه به نیازهای متغیر، در عین توجه به نیازهای ثابت ب- وجود قوانین تنظیم کننده

2- انسان در زندگی فردی و اجتماعی دو دسته نیاز دارد، آنها را نام ببرید؟ ← نیازهای ثابت مانند نیاز به امنیت

می تواند پاسخگوی نیازهای بشر در دوره های مختلف باشد.)

برخی از این ویژگی ها عبارت اند از: 3- نیازهای ثابت را با ذکر مثال توضیح دهید؟

اول - توجه به نیازهای متغیر، در عین توجه به نیازهای ثابت: انسان در زندگی فردی و اجتماعی دو دسته نیاز دارد (نیازهای ثابت مانند نیاز به امنیت، عدالت، دادوستد با دیگران، ازدواج و تشکیل خانواده، تعلیم و تربیت و حکومت. این نیازها در همه زمان ها برای بشر وجود داشته است و از بین نمی روند. دین اسلام برای هر کدام از این نیازها قوانین ثابت و مشخصی دارد.)³

دسته دیگر (نیازهای متغیر) ●●● از درون همین نیازهای ثابت پدید می آیند؛ یعنی، انسان ها با گذشت زمان برای پاسخ گویی به نیازهای ثابت خود، از روش ها و شیوه های مختلف و متغیری استفاده می کنند. مثلاً دادوستد یک نیاز ثابت است؛ اما شیوه و چگونگی دادوستد ممکن است در هر زمان تغییر کند. مثلاً یک روز کالا را با کالا عوض می کردند، روز دیگر به جای کالا سکه می گرفتند، بعدها پول اعتباری یعنی اسکناس به بازار آمد و امروزه قراردادهای بانکی، معامله ها را تنظیم می کنند) نیاز به امنیت هم یک نیاز ثابت است، اما چگونگی تأمین امنیت و ابزارها و اسلحه هایی که به این منظور به کار گرفته می شود، در مقایسه با دوره های گذشته بسیار متفاوت شده است. معارف اسلامی به گونه ای

است که متخصصان دین می توانند از درون آن با توجه به نیازهای جدید به وجود آمده، قوانین مورد نیاز جامعه درباره بانکداری، اسکناس، خرید و استفاده از سلاح های جدید را استخراج کنند و در اختیار

مردم قرار دهند. 4- نیازهای متغیر را با ذکر مثال توضیح دهید؟

نکته

بیشتر بدانیم

به عنوان یک نمونه، در مورد نیاز به امنیت و حفظ کشور در برابر تهاجم دشمن، که یک نیاز ثابت است، یک قاعده ثابت وجود دارد و آن اینکه در قرآن کریم می فرماید: **وَ اَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَ مِنْ رِباطِ الخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّٰهِ وَ عَدُوَّكُمْ**... : هر چه در توان دارید از نیرو و اسب های ورزیده فراهم آورید، تا به وسیله آن دشمن خدا و دشمن خود را بترسانید. فراهم کردن نیرو و قدرت برای تأمین امنیت و به میزانی که دشمن بترسد و جرأت حمله پیدا نکند، یک قاعده ثابت است؛ اما مصداق این نیرو در هر زمان متفاوت است. همان گونه که در یک دوره زمانی برای مقابله با دشمن به اسب نیاز بوده است، امروز حکومت اسلامی وظیفه دارد به هر ابزار جدید و مشروعی برای حفظ کشور دست یابد تا کشور را از هر تهدیدی حفظ کند.

1- قاعده لاضرر و لاضرار فی الاسلام را با ذکر مثال توضیح دهید؟

دوم — وجود قوانین تنظیم کننده: در اسلام دسته‌ای از قواعد و قوانین وجود دارد که به مقررات اسلامی خاصیت انطباق و تحرک داده است. این قواعد بر همه احکام و مقررات اسلامی تسلط دارند و مانند بازرسان عالی، احکام و مقررات را تحت نظر قرار می‌دهند و کنترل می‌کنند. به طور مثال (پیامبر اکرم ﷺ) فرموده است: «الْأَضْرَرُ وَالْأَضْرَارُ فِي الْإِسْلَامِ»^۱ اسلام با ضرر دیدن و ضرر رساندن مخالف است». این سخن به صورت یک قاعده درآمده و بسیاری از مقررات اسلامی را کنترل می‌کند. مثلاً روزه ماه رمضان بر هر مکلفی واجب است، اما اگر این روزه برای شخصی ضرر داشته باشد، بر او حرام می‌شود.^۱

بنابراین، بر اساس عواملی که بیان شد، آخرین پیامبر الهی، کامل‌ترین و شایسته‌ترین برنامه را برای هدایت تمامی انسان‌ها، در همه زمان‌ها به مردم معرفی نمود و دیگر نیازی به آمدن پیامبر جدید نیست.

یکی خط است ز اول تا به آخر
در این ره، انبیا چون ساربان‌اند
وز ایشان سید ما گشته سالار
هم او اول هم او آخر در این کار
بر او ختم آمده پایان این راه
بر او نازل شده «ادْعُوا إِلَى اللَّهِ»^۲
شده او پیش و دل‌ها جمله در پی
گرفته دست جان‌ها دامن وی^۳

این ابیات اشاره به ختم نبوت توسط پیامبر اسلام می‌کنند

پاسخ سؤالات شما

برخی می‌پرسند با چه دلایلی می‌توان اثبات کرد که قرآن تحریف نشده است؟
در پاسخ می‌گوییم:

دلایل زیادی بر عدم تغییر و تحریف قرآن بیان شده است که برخی از آنها عبارت‌اند از:
۱- تأکید خداوند بر حفظ قرآن

از میان مهم‌ترین آیاتی که می‌توان به واسطه آنها بر عدم تحریف قرآن استدلال نمود، این آیه است:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ؛ بی تردید ما این قرآن را به تدریج نازل کرده‌ایم و قطعاً

۱- من لا يحضره الفقيه، صدوق، ج ۳، ص ۱۰۳.
۲- سوره يوسف، آیه ۱۰۸.
۳- دیوان گلشن راز، محمود شبستری.

حفظ‌کننده آن خواهیم بود.^۱

علاوه بر این، ما در قرآن هیچ اختلافی بین آیات آن مشاهده نمی‌کنیم، اما اگر قرآن تحریف شده بود، قطعاً به فرموده خود قرآن، در آن اختلافات بسیاری یافت می‌شد.^۲

۲- اهتمام مسلمانان به حفظ و صیانت از قرآن :

پیامبر پس از دریافت وحی، کاتبان وحی را فرا می‌خواندند و آیات نازل شده، توسط آنان نگاشته می‌شد که در اسناد تاریخی، نام بیش از سی تن از این کاتبان برشمرده شده است. مسلمانان آن قدر به ضبط آیه‌ها و حرف حرف قرآن اهمیت می‌دادند که گمان هرگونه تحریفی در قرآن را از بین می‌برد.

۳- یکسان بودن همه نسخه‌های قرآن از زمان پیامبر تاکنون

یکی از دلایلی که شبهه تحریف را از بین می‌برد این است که همه نسخه‌های قرآنی که از صدر اسلام و همچنین در دوره‌های مختلف تاریخی باقی مانده است، دقیقاً به همین شکلی است که اکنون وجود دارد.

با توجه به این نکته اگر تغییر و تحریفی در قرآن رخ می‌داد، بی‌تردید باید شاهد تفاوت قرآن‌های امروزی با نسخه‌های به جای مانده از قرن‌های گذشته و به خصوص صدر اسلام باشیم.

امروزه در مجموعه‌های فرهنگی و موزه‌های مربوط به نسخ خطی جهان، قرآن‌هایی موجود است که نگارش آنها به بیش از هزار سال و گاه به عصر پیامبر می‌رسد، و همه این نسخه‌ها از آغاز تاکنون بدون هیچ تحریف و کاستی یا زیادت‌ی است و همگی از لحاظ آیات و محتوا همانند یکدیگر می‌باشند. به تازگی نیز در تحقیقاتی^۳، کارشناسان آلمانی پی برده‌اند قرآنی که در کتابخانه دانشگاه توپینگن آلمان نگهداری می‌شود، بسیار قدیمی و مربوط به نیمه اول قرن اول هجری است. قرآن یاد شده از ۱۵۰ سال پیش در خزانه کتابخانه دانشگاه توپینگن نگهداری می‌شود، اما تاکنون کسی به قدمت و اهمیت آن پی نبرده بود. نسخه‌شناسان با استفاده از تکنیک‌های نوین دریافته‌اند که این قرآن، بین سال‌های ۶۴۹ تا ۶۷۵ میلادی تحریر شده است؛ یعنی تنها ۲۰ تا ۴۰ سال پس از رحلت حضرت محمد ﷺ.

۱- سورة حجر، آیه ۹.

۲- سورة نساء، آیه ۸۲.

1- آمدن پیامبر جدید و کتاب جدید نشانگر چیست؟

2- وجود دو یا چند دین در یک زمان، نشانگر چیست؟

3- امروزه تنها کتاب آسمانی که تحریف نشده است، کدام است؟ توضیح دهید؟

وظیفه پیروان پیامبران گذشته

وقتی خداوند پیامبر جدیدی برای هدایت مردم می فرستد، وظیفه پیروان پیامبر قبل چیست؟ آیا ادامه پیروی از دستورات پیامبر قبلی، مورد قبول خداوند است؟

همان طور که بیان شد، (خداوند فقط یک دین و یک راه برای هدایت انسان ها فرستاده است که از آن به «اسلام» تعبیر می شود. هر یک از پیامبران، این دین الهی را در خور فهم و اندیشه انسان های دوران خود بیان کرده اند. آمدن پیامبر جدید و آوردن کتاب جدید نشانگر این است که بخشی از تعلیمات پیامبر قبلی، اکنون نمی تواند پاسخگوی نیازهای مردم باشد.)¹

2 (هر پیامبری که می آمد، به آمدن پیامبر بعدی بشارت می داد و بر پیروی از او تأکید می کرد. بنابراین، وجود دو یا چند دین در یک زمان، نشانگر این است که پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر ایمان نیاورده اند و این کار به معنای سرپیچی از فرمان خدا و عدم پیروی از دستورات پیامبران گذشته است.)² علاوه بر این، (امروزه به جز قرآن کریم هیچ کتاب آسمانی دیگری وجود ندارد که بتوان گفت محتوای آن به طور کامل از جانب خداست و انسان ها آن را کم و زیاد نکرده اند و با اطمینان خاطر بتوان از آن پیروی کرد. بنابراین، تنها دینی که می تواند مردم را به رستگاری دنیا و آخرت برساند اسلام است.)³

پیام های ایه

و هر کس که دینی جز اسلام اختیار کند

وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا

فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ

● منظور از اسلام، دین آخرین پیامبر است

هرگز از او پذیرفته نخواهد شد ● ادیان پیامبران دیگر تحریف شده اند

● دین پیامبر اسلام تحریف نشده است

و هُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ¹

و در آخرت از زیانکاران خواهد بود ● عدم پیروی از اسلام برابر با زیانکار بودن در آخرت است

سوال

برخی تصور می کنند پیامبران مانند فروشندگان کالا هستند که هر کدام برای خود فروشگاهی باز کرده و کالای خود را تبلیغ می کنند؟ و مردم می توانند بین آن کالاها یکی را انتخاب نمایند. در صورتی که (پیامبران مانند معلمان یک مدرسه اند که پایه های مختلف تحصیلی را به ترتیب تدریس می کنند و هر کدام مطالب سال قبل را تکمیل می کنند.)

جواب

آنان همه یک برنامه و هدف مشخص را دنبال و همه یکدیگر را تأیید کرده اند. بنابراین، اگر کسی به آخرین پیامبر الهی ایمان بیاورد، در واقع به تمام پیامبران سابق نیز ایمان آورده است.) (جواب) همان طور که خداوند به مسلمانان دستور داده است:

قولوا أَمَّا بِاللَّهِ وَ مَا أُنزِلَ إِلَيْنَا

بگوئید : ما به خدا، و به آنچه بر ما نازل شده ایمان آوردیم

وَمَا أُنزِلَ إِلَيَّ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَ مَا كُنَّا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

و به آنچه بر ابراهیم و اسماعیل

۱- سورة آل عمران، آیه ۸۵.

- همه پیامبران تکمیل کننده تعلیمات پیامبر قبل از خود بودند
- هدف و برنامه همه پیامبران یکسان بوده است، تبلیغ دین خدا در میان مردم
- ایمان آوردن به یک پیامبر در واقع بیانگر ایمان آوردن به همه پیامبران قبل از او است

وَ إِسْحَاقَ وَ يَعْقُوبَ وَ الْأَسْبَاطِ
وَ مَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَ عِيسَىٰ
وَ مَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ
لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ
وَ نَحْنُ لَهُمْ مُسْلِمُونَ^۱

و اسحاق و یعقوب و پیامبرانی [از نسل یعقوب] نازل شده،
و به آنچه به موسی و عیسی داده شده،
و به آنچه به همه پیامبران از سوی پروردگارشان داده شده،
میان هیچ یک از ایشان فرق نمی گذاریم؛
و در برابر او تسلیم هستیم.

در این میان، (ممکن است پیروان پیامبران گذشته از آمدن پیامبر جدید آگاه نشوند؛ چنین افرادی نزد خداوند عذر دارند و اگر مطابق دین خود عمل کرده باشند، پاداش خود را می گیرند. همچنین اگر کسانی دست به تحقیق و جست و جو بزنند، اما نتوانند به حقایق دین جدید پی ببرند، عذرشان نزد خداوند پذیرفته است و مورد مواخذه قرار نمی گیرند. البته خداوند از قلب و درون همه آگاه است و میان کسانی که حقیقت را درک کرده اند، اما به خاطر امیال دنیوی از آن پیروی نمی کنند و کسانی که با همه زحمتی که کشیده اند، حقیقت را نیافته اند (که معمولاً تعدادشان بسیار اندک است)، فرق می گذارد و گروه دوم را مواخذه نخواهد کرد.)^۱

به صورت خلاصه پاسخ دهید

۱- چه کسانی نزد خداوند عذرشان پذیرفته است و مورد مواخذه قرار نمی گیرند؟

دانش تکمیلی

برای کسب دانش بیشتر در خصوص چگونگی محاسبه اعمال افراد غیرمسلمان در جهان آخرت به سایت گروه قرآن و معارف، بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

پاسخ سؤالات شما

دین دانی یا دین داری؟!

ممکن است این سؤال برای برخی به وجود آید که چرا در میان پیروان دین راستین، جوامعی وجود دارد که نه تنها به سمت رشد و پیشرفت نمی روند بلکه به انواع گرفتاری ها و مشکلات دچار هستند؟ اگر دین آمده است تا با پاسخ به پرسش ها و نیازهای اساسی انسان ها، آنها را از مشکلات و تنگناها نجات دهد، چرا برخی جوامع دینی، گرفتار چنین مشکلاتی هستند؟

اولین علت بروز این مسئله، جهل بسیاری از مردم نسبت به دستورها و تعالیم دین است. آنان با اینکه ادعا می‌کنند دین‌دار هستند، ولی از دستورهای دین اطلاع کامل و درستی ندارند و به‌جای آنکه در پی مطالعه و یادگیری معارف دین باشند به آنچه از این و آن شنیده‌اند بسنده می‌کنند. آنان نه می‌دانند که اصول دینشان چیست و بر چه پایه‌هایی استوار است و نه از احکام و قوانین دینشان که در زندگی روزمره باید به آن عمل کنند، خبر دارند. این‌گونه جوامع شاید به ظاهر دینی باشند، اما در واقع بهره‌ای از تعالیم نجات‌بخش دین نبرده‌اند.

دومین علت، عمل نکردن مردم به دستورهای دین است. برخی مردم با وجود آگاهی از تعالیم دین و با اینکه می‌دانند که نجات آنها در عمل به این تعالیم است، اما به دلیل دل بستن به هوس‌های زودگذر، به آن عمل نمی‌کنند و پایبند به دستورهایش نیستند.

بنابراین، اگر می‌خواهیم تأثیر بی‌ظنیر دین را در زندگی و جامعه خود مشاهده کنیم، باید مطالعه و شناخت تعالیم دین و سپس اطاعت از دستورهای آن را سرلوحه کار خود قرار دهیم. البته در این راه باید سعی کنیم به تمام احکام شریعت عمل کنیم، نه اینکه به برخی موارد عمل کنیم و برخی دیگر را کنار بگذاریم.

اندیشه و تحقیق

به نظر شما آیا این امکان وجود داشت که خداوند برنامه سعادت بشر را یکبار برای همیشه در

زمان حضرت آدم علیه السلام برای مردم بفرستد؟ چرا؟ خیر، به علت محدودیت علم و تفکر بشریت لازم بود تا در هر

عصر و زمانه ای فرستاده ای از جانب خدا بر مردم نازل شود، تا بر اساس فهم و ادراک آنها برنامه زندگی شان را به نحو درستی

بیان کند، تا برنامه هدایت بشر دستخوش نقصان و کمبود نشود

انواع سوالات درس سوم دین و زندگی یازدهم انسانی
آخرین پیامبر

تعیین کنید کدام یک از عبارات زیر صحیح و کدام یک غلط است؟

- ۱- تعیین زمان ختم نبوت با پیامبر خداست **غلط**
- ۲- دینی می تواند برای همیشه ماندگار باشد که بتواند به همه سؤال ها و نیازهای انسان ها در همه مکان ها و زمان ها پاسخ دهد **صحیح**
- ۳- نیازهای متغیر مانند نیاز به امنیت، عدالت، دادوستد با دیگران، ازدواج و تشکیل خانواده، تعلیم و تربیت و حکومت **غلط**
- ۴- خداوند فقط یک دین و یک راه برای هدایت انسانها فرستاده است **صحیح**
- ۵- هر پیامبری که می آمد، به آمدن پیامبر قبلی بشارت می داد و بر پیروی از او تأکید می کرد **غلط**
- ۶- پیامبران مانند معلمان یک مدرسه اند که پایه های مختلف تحصیلی را به ترتیب تدریس می کنند **صحیح**

جاهای خالی را با استفاده از کلمات مناسب کامل کنید

- ۱- خداوند در قرآن کریم، پیامبر اکرم را معرفی می کند **خاتم النبیین**
- ۲- یکی از عوامل بی نیازی از آمدن پیامبر جدید، حفظ کتاب آسمانی از است **تحریف**
- ۳- تعیین امام معصوم از طرف خداوند سبب شد که مسئولیت های پیامبر، به جز ادامه یابد **دریافت وحی**
- ۴- نیازهای متغیر از درون پدید می آیند **نیازهای ثابت**
- ۵- روزه ماه رمضان بر هر مکلفی است، اما اگر این روزه برای شخصی ضرر داشته باشد، بر او می شود **واجب - حرام**
- ۶- هر یک از پیامبران، دین الهی را در خور انسان های دوران خود بیان کرده اند **فهم و اندیشه**

مجتبی محمودی، دبیر دین و زندگی شهرستان ایزه

لینک کانال تلگرام: t.me/mahmoudi_izeh